

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, асистента кафедри германської філології та перекладу Київського національного університету імені Тараса Шевченка – Шовкової Тетяни Анатоліївни на дисертаційне дослідження **Бартош Ірини Антонівни** «*Методика навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою*», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук у галузі знань 01 – Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

З огляду на інтенсифікацію міжнародної співпраці України з німецькомовними країнами, що мають чималий позитивний досвід у галузі соціальних послуг, вивчення якого дає значний поштовх для розвитку й вдосконалення власної соціальної системи, у суспільства виникає потреба в підготовці кваліфікованих соціальних працівників з високим рівнем німецькомовної компетентності, здатних здійснювати комунікацію німецькою мовою в сфері своєї професійної діяльності, дослідження робить внесок в удосконалення методики професійно орієнтованого навчання німецької мови, розширює можливості для забезпечення академічної мобільності, обміну професійним досвідом майбутніх фахівців сфери соціальної роботи. Дисертаційне дослідження Бартош Ірини Антонівни є, безсумнівно, актуальним ще й у зв'язку з тим, що розв'язання поставленої наукової проблеми раніше не розроблялось із застосуванням кейс-технології, яка була слушно обрана як найбільш релевантна до специфіки професійної діяльності соціальних працівників. Все це свідчить про своєчасність та актуальність цього дисертаційного дослідження.

Вибір проблематики дисертаційного дослідження узгоджується з науково-дослідною темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер державної реєстрації 0118U003128) Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тема дослідження затверджена вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 24.04.2018 р.).

Дисертація характеризується чіткою структурою, яка логічно відображає хід дослідження, грамотно оформлена та містить всі основні структурні елементи: анотацію, перелік умовних скорочень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг роботи – 342 сторінок, зокрема 201 сторінка основного тексту. У роботі подані 26 таблиць та 4 рисунки.

У вступі дисертантка переконливо обґрунтовує актуальність обраної теми, коректно визначає об'єкт, предмет, мету, гіпотезу дослідження, формулює пов'язані з метою завдання, умотивовано обирає емпіричні та теоретичні методи дослідження, зазначає наукову новизну, практичне та теоретичне значення роботи, подає дані щодо апробації результатів дослідження, які здійснювалися на міжнародних конференціях у період з 2016 по 2021 рік, кількість публікацій, в яких викладено основні положення дисертації, а саме 14 публікацій, серед яких 4 статті у періодичних фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні, тези 8 доповідей конференцій і навчально-методичний посібник «Deutsch für Soziale Arbeiter» німецькою мовою, та дані про впровадження результатів дослідження в навчальний процес закладів освіти, описує структуру роботи.

Робота має належний рівень *новизни*, зокрема вперше: теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою, яка базується на положеннях системного, парадигмального, комунікативно-діяльнісного, професійно орієнтованого, рівневого, рефлексивного та особистісно орієнтованого підходів; передбачає використання кейс технології шляхом самостійного створення майбутніми фахівцями навчально-дослідницьких кейсів, три етапи навчання (підготовчий, основний та завершальний, який реалізується в процесі аудиторної та

позааудиторної роботи), використання системи вправ і завдань, що корелює з етапами навчання та містить три підсистеми вправ і завдань, кожна з яких забезпечує реалізацію цілей відповідного етапу; уточнено принципи, цілі та зміст навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою; удосконалено критерії відбору навчального матеріалу; подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості в майбутніх соціальних працівників вмінь професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою.

Здійснене дослідження має також вагомє *практичне значення* для навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою, яке полягає у відборі навчальних матеріалів різної форми подачі аудіо,- відеофонограм та письмових текстів; розробці навчально-методичного посібника з відповідними комплексами вправ та укладанні методичних рекомендацій для викладачів німецької мови щодо ефективної організації навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників.

Заслуговує схвалення послідовність, структурованість, логічність етапів проведеного дослідження. **Перший розділ** присвячений аналізу теоретичних засад навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ: ґрунтовно проаналізовані системний, парадигмальний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний, професійно орієнтований, рівневий та рефлексивний підходи, окреслені принципи, виділені методи реалізації зазначених підходів та принципів, при цьому дано визначення ПОУС НМ майбутніх соціальних працівників, охарактеризовані його особливості та функції, досліджені вже існуючі дотичні методики формування професійно спрямованої іншомовної компетентності, що дало можливість переконливо обґрунтувати доцільність впровадження кейс-технології у навчальний процес, також окреслені вимоги до укладання навчально-дослідницьких кейсів, а для характеристики психолінгвістичних особливостей навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ дослідниця застосовувала не лише доробок науковців, а й власні спостереження, опитування студентів та викладачів.

У другому розділі обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу для навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ, які релевантні запропонованій технології навчання; чітко визначено етапи навчання ПОУС НМ із застосуванням кейс-технології; розроблено систему вправ і завдань, запропоновано модель організації навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ. Здійснено аналіз підручників та посібників з німецької мови для навчання майбутніх соціальних працівників німецької мови за низкою визначених дисертанткою критеріїв, які релевантні цілям та змісту навчання німецької мови майбутніх соціальних працівників. Дисертантка обґрунтовує, що в наявних підручниках бракує вправ для розвитку умінь усного спілкування студентів, тим самим наголошує на потребі добору авторських матеріалів, які будуть використовуватися для оптимального розвитку означених умінь.

У розділі 2.2 дисертантка обґрунтувала етапи формування умінь усного мовлення та розробила систему вправ і завдань для навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою. Авторська технологія навчання здійснюється у 3 етапи: підготовчий, основний етап, завершальний, який, зі свого боку, поділяється на 2 підетапи. Така етапність цілком обґрунтована та виправдана: у вправах відчувається чітка послідовність, логічність, відповідність основним принципам навчання.

У підрозділі 3.1 описано модель організації навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ, яка реалізується відповідно до навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням / Berufsbezogenes Deutsch». Запропонована модель організації навчання базується на впровадженні в навчальний процес розробленої системи вправ і завдань. У моделі раціонально розподілено матеріал за змістовими модулями, чітко визначена кількість аудиторних годин та годин самостійної роботи.

Третій розділ присвячений експериментальній перевірці ефективності запропонованої методики навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ; здійснено аналіз та інтерпретацію результатів експерименту; укладено

методичні рекомендації щодо навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ.

Дисертантка чітко та грамотно дібрала учасників експерименту, визначила завдання, гіпотезу, характер, неварійовані та варійовану величини, структуру експерименту. Варто також відзначити ґрунтовність критеріальної шкали оцінювання рівня сформованості компетентності в говорінні у майбутніх соціальних працівників, ретельно розроблені завдання для доекспериментального та післяекспериментального зрізів, які чітко орієнтовані на критерії оцінювання та відображають цілі та зміст авторської методики.

Підрозділ 3.2 присвячений інтерпретації результатів експерименту. Дисертантка вичерпно описала усі результати дослідження, а для підтвердження їх вірогідності застосувала метод кутового перетворення Фішера φ . Дані експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики навчання майбутніх соціальних працівників ПОУС НМ. Сформульовані у підрозділі 3.3 методичні рекомендації надають роботі практичності.

У **висновках** підводяться підсумки наукового дослідження, вони цілком відповідають поставленим завданням та відображають зміст дисертації.

Дисертація І.А. Бартош добре проілюстрована влучними прикладами, таблицями та рисунками. Список літератури вичерпний, дисертанткою використано актуальні наукові джерела, які глибоко проаналізовані та складають фундаментальну базу дослідження, що підтверджує обґрунтованість зроблених висновків.

Анотація ідентична основному змісту роботи. У ній чітко висвітлений перебіг наукового дослідження – етапи, зміст, послідовність та результати.

Дисертаційне дослідження І.А. Бартош є завершеною науковою працею, зміст і структура якої повністю відображає хід наукових розвідок пошукачки. Зміст дисертації повно представлений у 14 публікаціях.

Попри загальне позитивне враження дисертація містить певні положення, які є дискусійними і потребують пояснення:

1. На с.4 анотації зазначено, що в сфері соціальної роботи притаманні комунікативний та професійний дискурси, також на с.76 стверджується, що дискурс соціальної сфери належить до комунікативного дискурсу та до професійного дискурсу. Таким чином, у першому твердженні професійно орієнтованому усному спілкуванню визначаються два види дискурсів, а в другому – один вид дискурсу, який належить і до комунікативного і до професійного одночасно. На нашу думку, слід було б уточнити таке розмежування, термінологічне визначення та кореляцію цих видів дискурсів.

2. На с. 124 одиницею відбору навчального матеріалу визначено текст, який добирається відповідно до комунікативних тем в соціальній сфері. Для усного спілкування, на нашу думку, варто було б звернути також увагу на відбір лексичних, граматичних одиниць, а також ситуацій спілкування.

3. Дисертація присвячена проблемі навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою, однак у системі вправ подаються вправи на аудіювання, доцільність таких вправ в авторській системі потребує пояснення.

4. Потребує пояснення варійована величина експерименту: варійована величина зазвичай передбачає наявність змінного фактору, який застосовується в технології навчання і впливає на її якість, це передбачає визначення двох варіантів методики (відповідно до цієї величини), які порівнюються, тим самим доводиться вплив величини.

Вказані зауваження не стосуються головного змісту роботи й не порушують обґрунтованості основних наукових положень дисертації, не зменшують вагомості отриманих даних та не впливають на достовірність висновків.

Аналіз дисертації свідчить, що цілі роботи досягнуті, а поставлені завдання розв'язані. Дисертація Бартош Ірини Антонівни «*Методика навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою*» є завершеним самостійним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, робить внесок до розвитку педагогічної науки.

Відповідно визначаємо, що дисертаційна робота Бартош Ірини Антонівни «Методика навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою» є завершеним науковим дослідженням. Обсяг, якість та оформлення роботи відповідають вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її авторка – Бартош Ірина Антонівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
асистента кафедри германської філології
та перекладу Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Тетяна ШОВКОВА

Підпис дисертанта
Вчений СЕКРЕТАР НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
2021р.

Діючий засвідчує
Вчений секретар НДЧ
Каравульна

